

# Előítéletesség, antiszemitizmus – A ComAnCE projekt kutatási eredményei II.

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE



## REZÜMÉ

- Facebook felhasználók körében készült kutatásunk alapján Magyarországon, Csehországban és Szlovákiában is a romákkal szembeni ellenszenv a legmagasabb. Ezekben az országokban szintén ennek a csoportnak a tagjairól gondolják úgy legnagyobb arányban, hogy gyűlöletbeszédnek vannak kitéve.
- Magyarországon az etnikai és a vallási sokszínűség alacsony támogatottsággal bír, és a pozitívabbnak ítélt kulturális, illetve nyelvi sokszínűség támogatottsága sem haladja meg az 50 százalékos arányt.
- A legerősebben élő antiszemita sztereotípa a magyarok körében a zsidók befolyása a világot meghatározó folyamatokban és a gazdaságban.
- A médiában megjelenő témaköröket illetően a Soros György elleni kampányban látják a legnagyobb potenciált a zsidókkal szembeni erős ellenérzések kiváltására.

## BEVEZETÉS

Az alábbiakban a ComAnCE (Combat Anti-Semitism in Central Europe) projekt keretében készült kérdőíves kutatás <sup>1</sup> eredményeit mutatjuk be. A visegrádi országok mindegyikéből részt vesz egy szervezet a projektben, így a Republikon Intézet mellett: a szlovákiai Bratislava Policy Institute, a lengyelországi Villa Decius, valamint a csehországi Civipolis. A projekt keretein belül az antiszemita gyűlöletbeszéd online térben való megjelenését vizsgáljuk. A projekt fő célja egy egyértelmű kategóriarendszer elkészítése és prezentálása az állami hatóságok, rendőrség, kutatók, valamint európai intézmények és szervek felé.

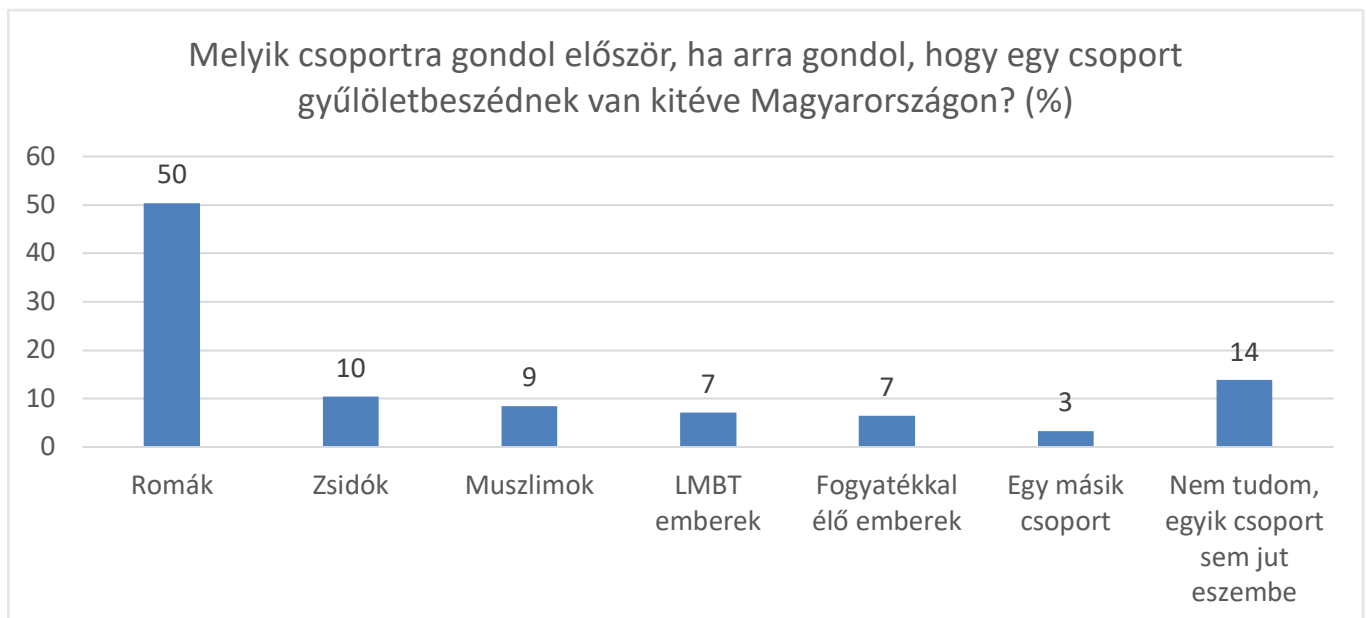
Korábban megjelent elemzésünkben (*Gyűlöletbeszéd az online térben* címmel) ugyanennek a kutatásnak az online tér megítéléséről, az ott tapasztalt gyűlöletbeszédéről, a közösségi média használatáról szóló részének eredményeit mutattuk be. Jelen elemzés a kutatás másik nagyobb témakörének eredményeivel foglalkozik: az alábbiakban a megkérdezettek kisebbségekkel szembeni attitűdjeit mutatjuk be, különös tekintettel a zsidókkal kapcsolatos attitűdökre.

---

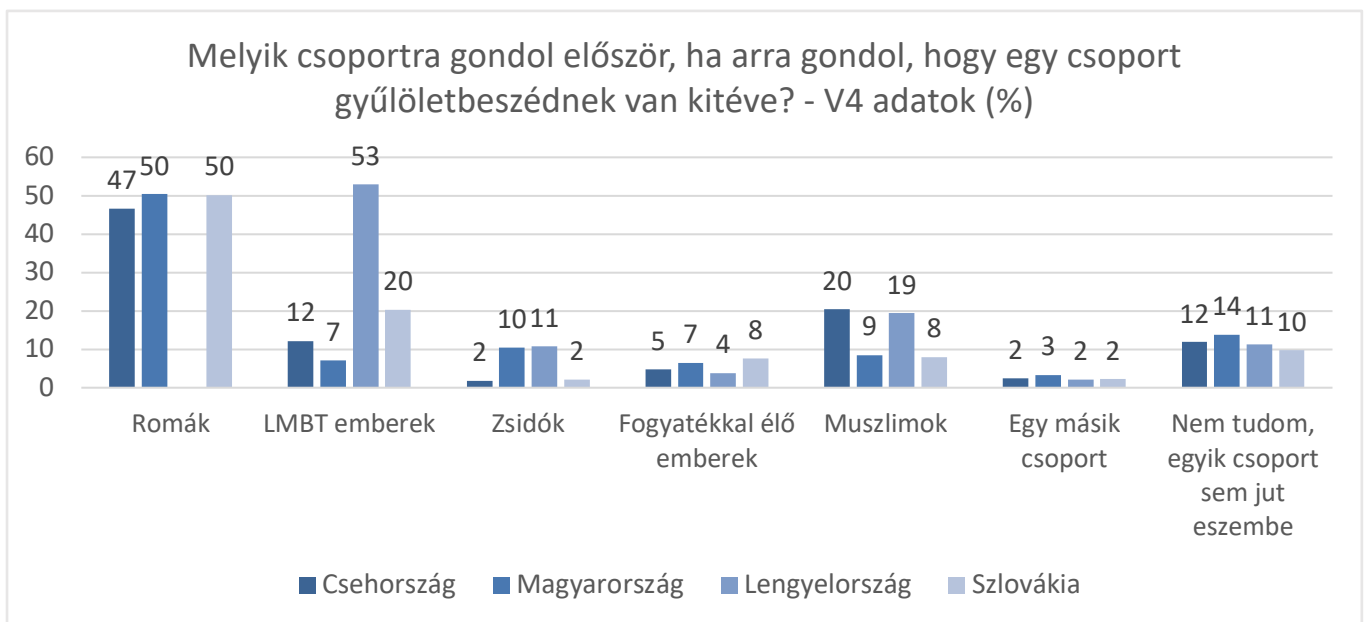
<sup>1</sup> A kutatás 1001 fő online megkérdezésével készült 2019. decemberében. A kutatás nem, életkor és NUTS2 régiók szerint reprezentatív a 15 év feletti lakosságra. Jelen anyagban csak Facebook felhasználókat elemzünk.

## KISEBBSÉGEKKEL SZEMBENI ATTITŰDÖK

A kutatás itt ismertetett részében a megkérdezettek kisebbségekhez való viszonyulását, a kisebbségekről alkotott véleményüket vizsgáltuk. Ehhez kapcsolódóan kérdeztük, hogy melyik az a csoport, mely először eszükbe jut, ha arra gondolnak, hogy egy csoport tagjai gyűlöletbeszéd elszenvetői lehetnek adott országban. A magyarországi válaszadók 50 százaléka elsősorban a romákat gondolja gyűlöletbeszédnek kitett csoportnak. A további csoportokat jóval kisebb arányban jelölték meg, 10 százalék szerint a zsidók, 9 százalék szerint a muszlimok, 7-7 százalék szerint az LMBT emberek, illetve a fogyatékkal élő emberek vannak kitéve elsődlegesen gyűlöletbeszédnek, 14 százalék egy ilyen csoportot sem tudna mondani.



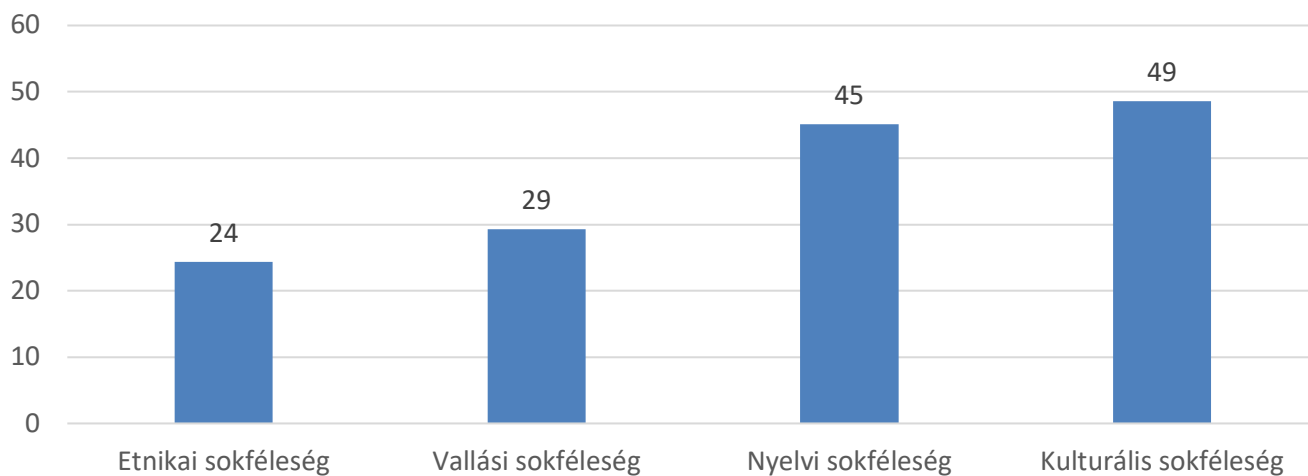
A visegrádi országok közti összehasonlítás során változatos kép tárul elénk a kérdésre adott válaszokat illetően.<sup>2</sup> A romákat jelölték meg legnagyobb arányban a megkérdezettek Magyarországon, Szlovákiában és Csehországban, mint leginkább lehetséges elszennedői a gyűlöletbeszédnek. Lengyelországban a romákról nem lettek kérdezve a válaszadók, ők első helyen az LMBT embereket jelölték meg. Mind a négy országban 50 százalékos körüli eredményt ért el egy-egy csoport, látható, hogy a gyűlöletbeszédnek leginkább kitettek köre minden esetben egyértelmű.



A témához kapcsolódóan kérdeztük a válaszadókat a sokféleségről, annak is összesen négy dimenziójáról (etnikai, kulturális, vallási és nyelvi sokféleség). A magyar adatok esetén mind a négy típust illetően kevesebb, mint 50 százalékos arányban vannak azok, akik szerint a kérdezett sokféleség pozitív az ország számára. Egyértelműen elválik egymástól a nyelvi és a kulturális sokféleség, valamint az etnikai és a vallási sokféleség megítélése. Utóbbiak észlelésében az elmúlt években folytatott, a menekült válsággal kapcsolatos negatív kormány kommunikációnak jelentős hatása lehet.

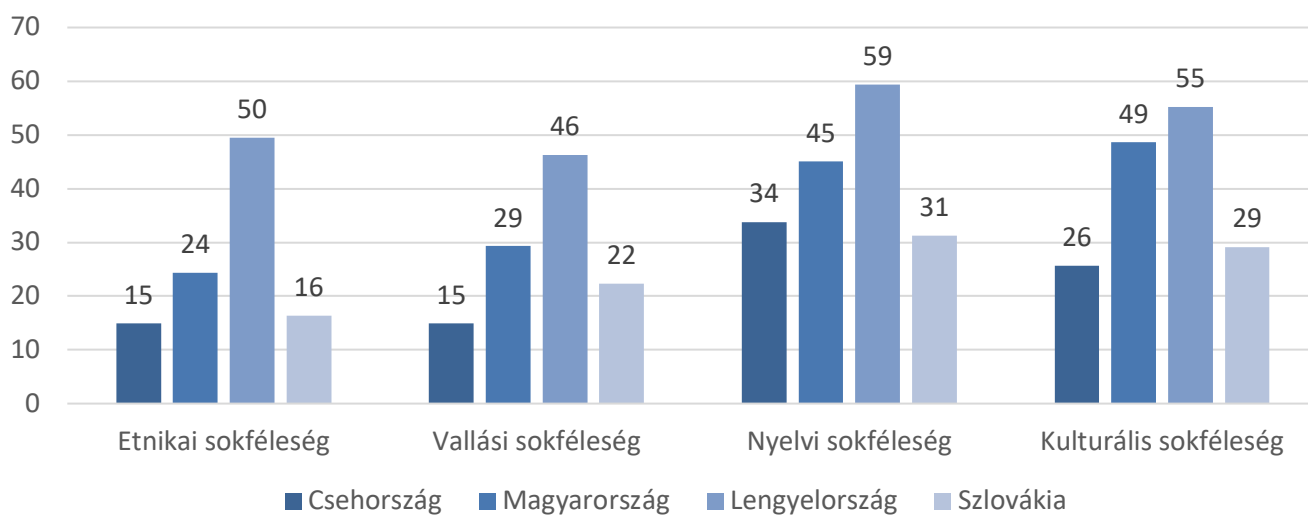
<sup>2</sup> Lengyelországban nem szerepelt a „Romák” válaszlehetőség.

Sokféleségről alkotott vélemény - Magyarországi adatok, 'Pozitív' válaszok (%)



A V4-es adatok összehasonlítása során a legszembetűnőbb eredmény, hogy mind a négy kérdéselt elem esetén Lengyelországban voltak a legnagyobb arányban azok a válaszadók, akik pozitívként ítélik meg a különböző típusú sokféleséget országuk szempontjából, míg Magyarország minden esetben a második helyen áll.

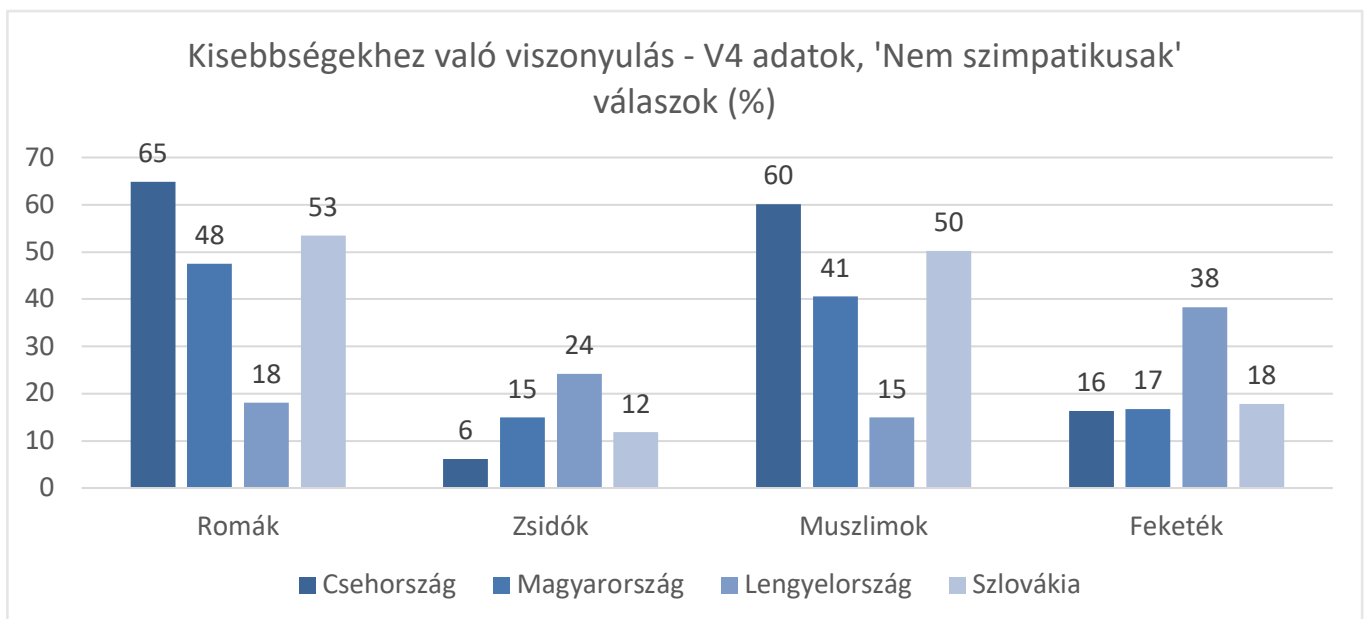
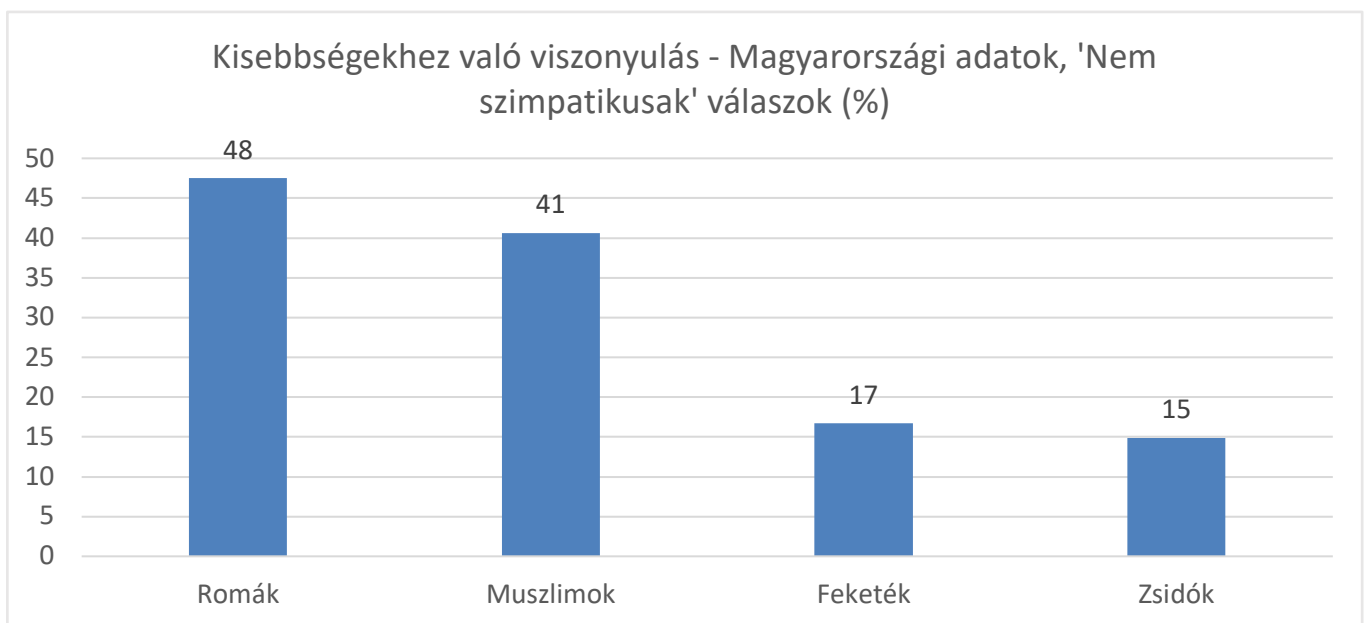
Sokféleségről alkotott vélemény - V4 adatok, 'Pozitív' válaszok (%)



Az egyes kisebbségekkel kapcsolatos szimpátiáról is nyilatkoztak a válaszadók, négy csoportról kérdeztük őket: romákról, zsidókról, muszlimokról és feketékről. A magyar válaszadókban a romák és a muszlimok felé sokkal nagyobb arányban van ellenérzés, mint a zsidók és a feketék felé: míg az első két csoportról 48, illetve 41 százalék

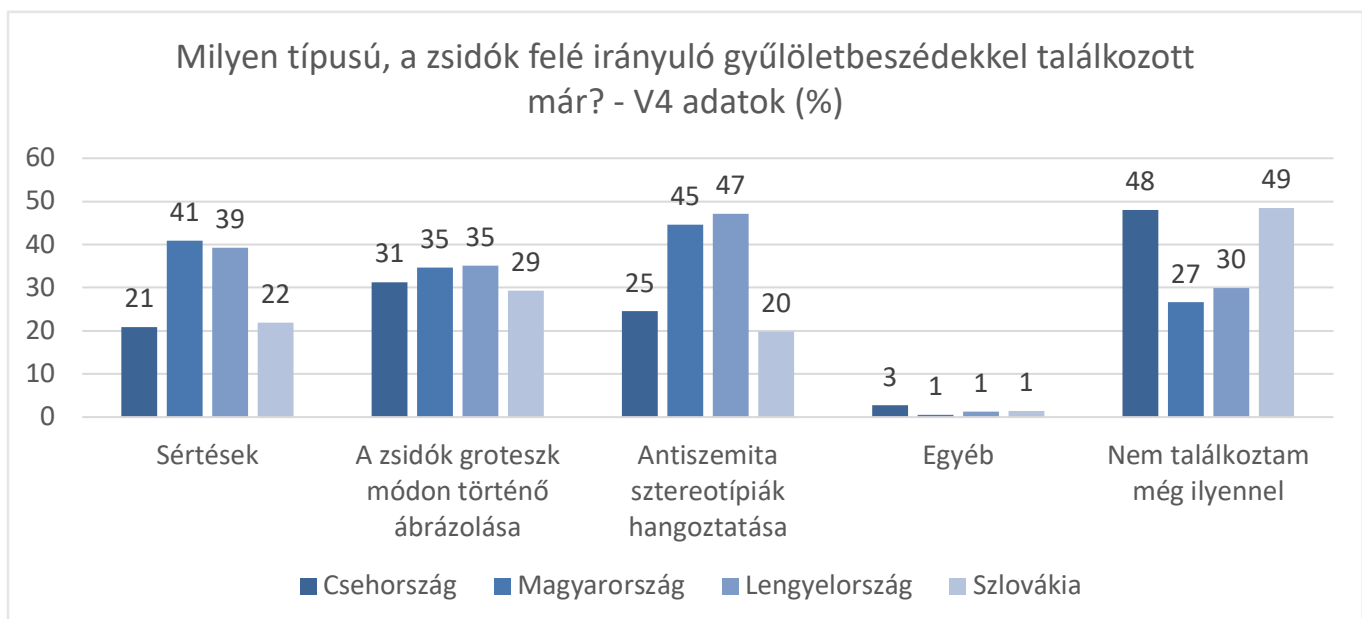
nyilatkozott úgy, hogy nem szimpatikusak ezen csoport tagjai, a második két csoport esetében jóval alacsonyabb elutasítottság mutatkozott (17, illetve 15 százalék).

Szlovákiában és Csehországban szintén a romákkal és a muszlimokkal szembeni ellenszenv jellemző leginkább a válaszadókra nézve (Szlovákia: 53, illetve 50 százalék; Csehország: 65, illetve 60 százalék), Lengyelországban viszont a feketék a legelutasítottabb csoport (38 százalék), második helyen pedig a zsidók szerepelnek (24 százalék).



## ZSIDÓKKAL KAPCSOLATOS ATTITÚDÖK, ANTISZEMITIZMUS

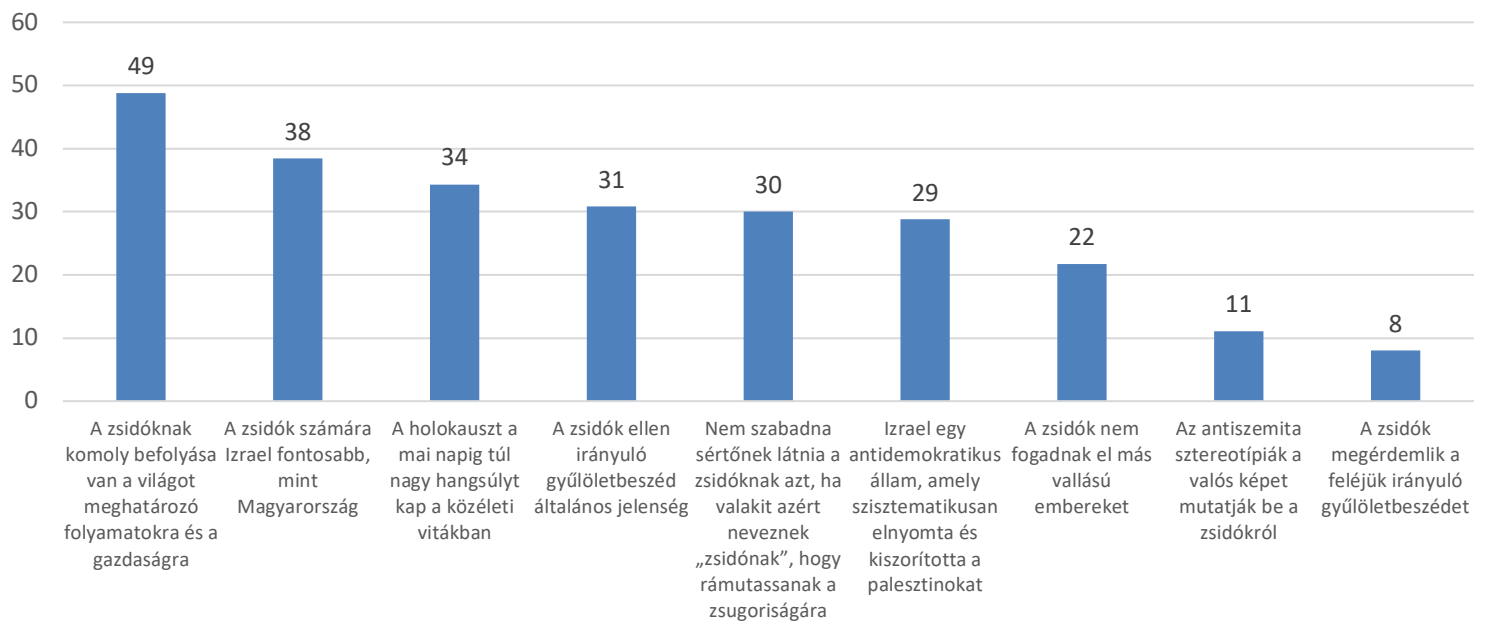
A zsidósággal kapcsolatos attitűdökre fókuszálva először is arról kérdeztük a válaszadókat, milyen formáival találtak már a zsidók felé irányuló gyűlöletbeszédnek. Több válaszlehetőséget is megjelölhettek a megkérdezettek, az alábbiak kerültek felsorolásra: sértések, a zsidók groteszk módon történő ábrázolása, antiszemita sztereotípiák hangoztatása, valamint válaszolhattak úgy, hogy valamilyen egyéb formával találtak már, illetve, hogy nem találtak még ilyennel. Érdekes először is azt megvizsgálni, mekkora az aránya azoknak, akik nem találtak ilyesmivel: Csehország és Szlovákia esetében a válaszadók majdnem fele tartozik ebbe a csoportba, Lengyelországban 30 százalék válaszolt így, Magyarországon pedig csak 27 százalék. Magyarországon a válaszadók legnagyobb arányban, 45 százalékuk sztereotípiák hangoztatásával szembesült már, illetve közel ugyanekkora arányban találtak már zsidók felé irányuló sértésekkel (41 százalék).



A következőkben olyan állításokról fejezték ki véleményüket a válaszadók, melyek által képet kaphatunk arról, hogyan viszonyulnak a zsidósághoz és a velük kapcsolatos sztereotípiákhoz. Az eredmények azt mutatják, hogy a leghatározottabban jelenlévő sztereotípia a magyar válaszadók körében a zsidók befolyásoló erejéről szól, majdnem a megkérdezettek fele tartja igaznak ezt a gondolatot. A zsidók Izrael felé való,

Magyarországgal szembeni elköteleződését 38 százalék ítéli valósnak. A megkérdezettek harmada egyetért azzal, hogy a holokauszt témája túl nagy teret kap a közbeszédben. Mindezzel együtt összesen 8 százalék nyilatkozott úgy, hogy a zsidók megérdemlik a feléjük irányuló gyűlöletbeszédet.

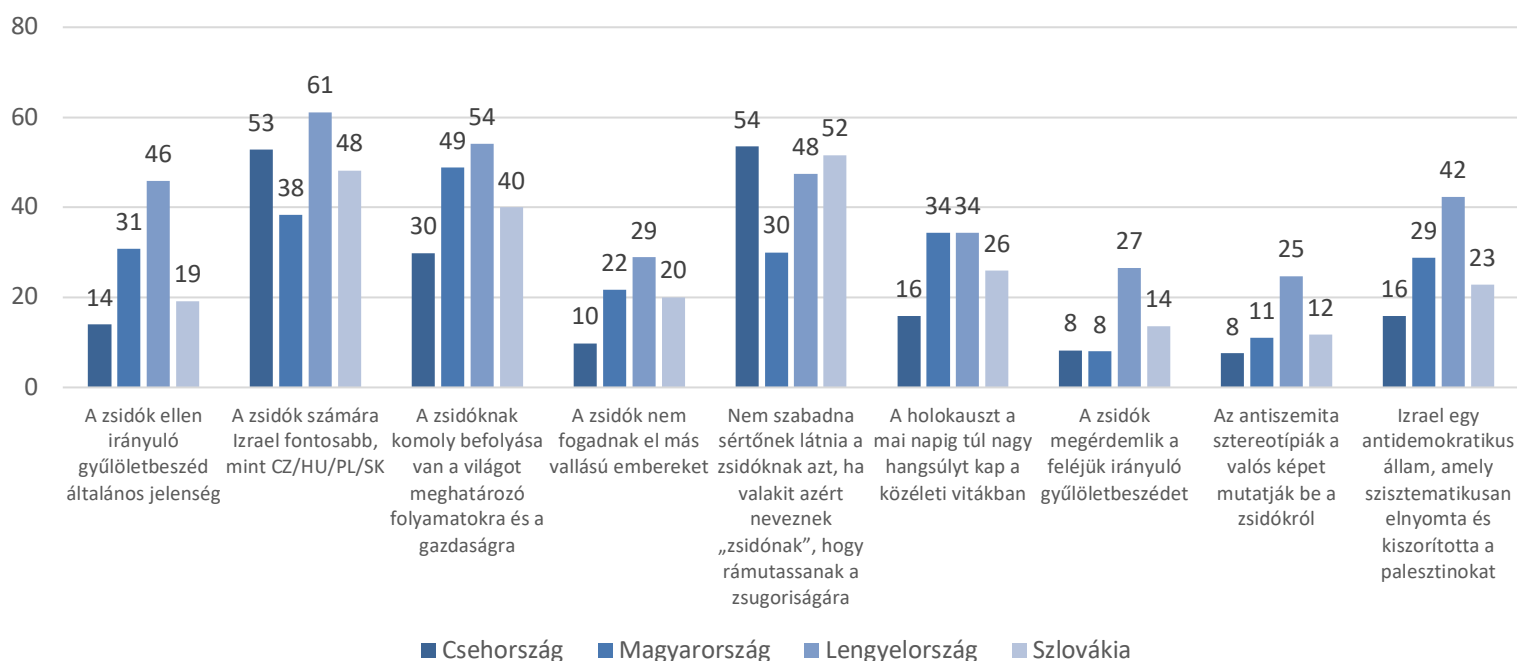
A zsidókkal kapcsolatos attitűdök - Magyarországi adatok, 'Egytértek' válaszok (%)



A V4-ek összehasonlítása alapján láthatjuk, hogy a Magyarországon legjelentősebb hatásúnak bizonyult sztereotípiával a zsidók befolyásoló erejéről a lengyel válaszadók több mint fele egyetért (54 százalék). A magyar válaszadók körében második helyen szereplő állítással, miszerint a zsidók számára Izrael fontosabb, mint a kért visegrádi ország, mind a három másik országban nagyobb arányban értenek egyet a megkérdezettek. A lengyel válaszadók körében ezzel az állítással értenek egyet a legnagyobb arányban (61 százalék). Mind a cseh, mind a szlovák válaszadók azzal értettek egyet legnagyobb arányban (54, illetve 52 százalék), hogy a „zsidó” szó, mint a „zsugori” kifejezés szinonimája nem számít sértésnek.

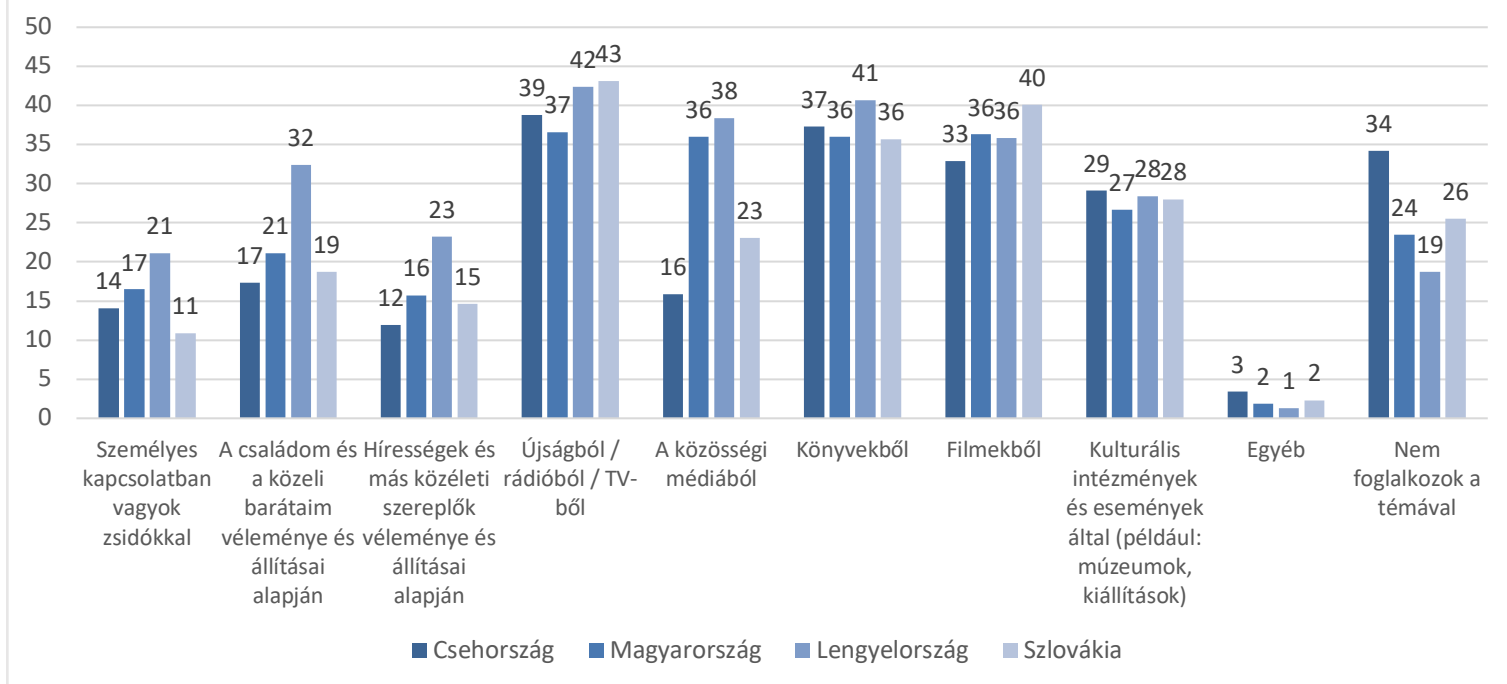


A zsidókkal kapcsolatos attitűdök - V4 adatok, 'Egyetértek' válaszok (%)



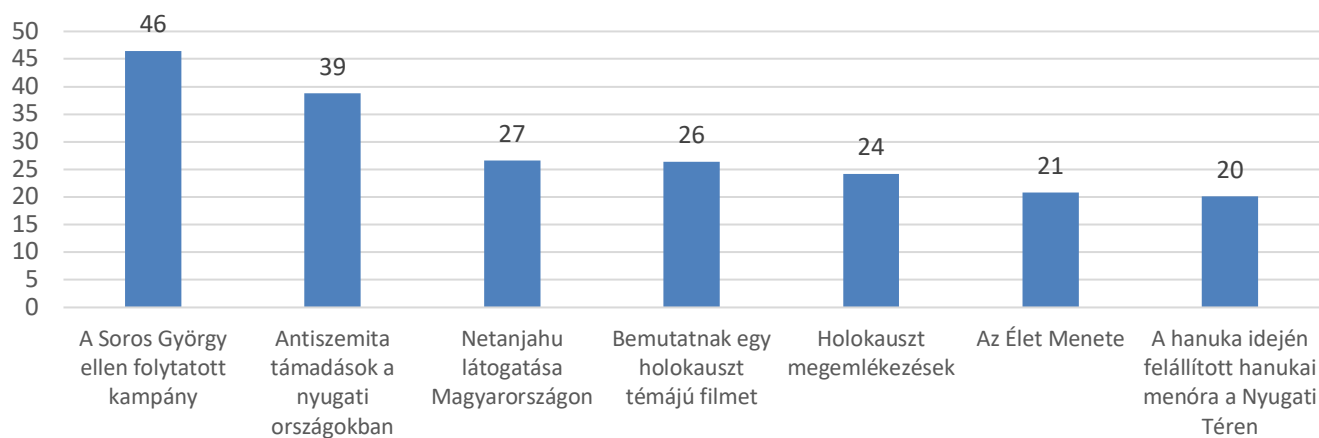
Miután láttuk, milyen vélemények élnek a megkérdezettekben a zsidókkal kapcsolatban, érdemes áttekinteni, honnan származnak az ezeket a véleményeket alakítani képes információk (több válaszlehetőséget is megjelölhettek a megkérdezettek). Mind a négy vizsgált országban a hagyományos médiumok (újság, rádió, tv) kerültek az első helyre, a könyvek és a filmek pedig minden esetben legalább a megkérdezettek harmadánál szerepelt. A közösségi média szerepe a magyar és a lengyel válaszadónál mutatkozik fontos tájékozódási pontnak a témában, 36, illetve 38 százalék jelölte meg. A téma iránti közömbösség legnagyobb arányban a cseh megkérdezettek körében tapasztalható, 34 százalékuk nem foglalkozik a témával.

## Zsidókkal kapcsolatos ismeretek forrásai - V4 adatok (%)



A kutatásban arról is megkérdeztük a válaszadókat, hogy a felsorolt, médiában megjelenő eseményekről, témakörökről mit gondolnak, mennyire erős negatív érzelmeket képesek kiváltani a zsidókkal szemben. A magyarországi témakörök között az elmúlt évek közbeszédének egyik legmeghatározóbb szereplőjéhez, Soros Györgyhez kapcsolódó kampányról gondolják a magyarországi válaszadók közül legnagyobb arányban (46 százalék), hogy erősen negatív érzelmeket képes kiváltani a zsidókkal szemben. A nyugati országokban történő antiszemita támadásokkal kapcsolatban hasonlóan érez a megkérdezettek 39 százaléka. Mint láttuk, a megkérdezettek 34 százaléka gondolja úgy, hogy a holokauszt a mai napig túl nagy hangsúlyt kap a közéleti vitákban; az ehhez kapcsolódó releváns események (holokauszt témájú film bemutatása, megemlékezések, az Élet Menete) ennél kisebb arányban kerültek megjelölésre, mint erősen negatív érzelmeket kiváltó események a médiában.

### A médiában megjelenő események, témák, melyek negatív érzelmet okozhatnak a zsidókkal szemben - 'Erős negatív érzelmet okozhat' válaszok (%)



A kutatást az Európai Unió Rights, Equality and Citizenship programja támogatta